

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО, АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 35.073.537

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ

**М.В. ГАЄВЕЦЬ, кандидат юридичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів та природокористування
України**

***Анотація.** У статті проаналізовано реформаційні процеси органів транспортної галузі в умовах сьогодення, що дає можливість виділити основні елементи організаційно-правового механізму управління у даній сфері.*

***Ключові слова:** управління транспортом, автомобільний, залізничний, авіаційний, морський, річковий транспорт*

Актуальність даної статті зумовлена відповідними оптимізаційними процесами у сфері управління транспортом, що ґрунтується на передачі сфери управління транспортом до новостворених державних органів.

Окремі аспекти визначення компетенції органів публічного управління у своїх працях досліджували такі вчені: В.Б. Авер'янов, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, В.Й. Развадовський, О.В. Клепкова. Однак питання щодо вивчення компетенції органів публічного управління у сфері транспорту розглянуто лише фрагментарно.

У дисертаційному дослідженні «Державне регулювання транспортної системи України (адміністративно-правові проблеми та шляхи їх розв'язання)» В.Й. Развадовський виділяє наступні ознаки, що властиві для суб'єкта управління транспортної системи:

– наявність певної організаційно-правової форми, в якій здійснюється управлінська діяльність;

– зовнішня відокремленість, що характеризується наявністю системоутворюючих ознак: юридично відокремлене і закріплене майно, самостійний баланс, статутні документи та інше;

– наявність державно-владних повноважень, які визначені відповідним нормативним актом про орган публічного управління у сфері дорожнього транспорту;

– можливість набувати від свого імені майнові та особисті немайнові права, вступати у зобов'язання і виступати у судових органах;

– є складовою та водночас організаційно-уособленою і самостійною частиною державного механізму [1, с. 225].

Метою цієї статті є аналіз реформаційні процесів органів транспортної галузі в умовах сьогодення, що дав можливість виділити основні елементи організаційно-правового механізму управління у даній сфері.

Аналізуючи діяльність загальних публічних органів управління у сфері транспорту, слід зазначити, що загальне керівництво державними органами, які відповідають за реалізацію державної політики в сфері транспорту, здійснює Президент України, визначаючи стратегію реалізації державної транспортної політики, контролюючи й координуючи діяльність публічних органів управління, які здійснюють реалізацію державної політики у сфері транспорту.

Відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» до повноважень Кабінету Міністрів України в сфері транспорту слід віднести забезпечення проведення державної транспортної політики, здійснення прогнозування та державного регулювання національної транспортної системи; забезпечення розроблення і виконання загальнодержавних програм транспортної системи; визначення доцільності розроблення та виконання державних цільових програм з урахуванням загальнодержавних пріоритетів тощо.

До спеціальних публічних органів управління у сфері транспорту доцільно віднести ті органи, що безпосередньо створені для реалізації державної політики в даній сфері. Серед них виділяємо наступні.

Міністерство інфраструктури України (далі – Мінінфраструктури) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах автомобільного, залізничного, морського та річкового транспорту, надання послуг поштового зв'язку, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері авіаційного транспорту й використання повітряного простору України, дорожнього господарства, навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, торговельного мореплавства, з питань безпеки на автомобільному транспорті загального користування, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті, а також державного нагляду (контролю) за безпекою на автомобільному транспорті загального користування, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті (крім сфери безпеки мореплавства суден флоту рибного господарства).

Основною формою управління Мінінфраструктури є прийняття нормативно-правових актів з метою врегулювання діяльності у даній галузі. Це, як відомо, притаманне лише міністерствам, оскільки законом центральні органи виконавчої влади позбавлені такої діяльності з 2012 року.

Державне агентство автомобільних доріг України (Укравтодор) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра інфраструктури і який реалізує державну політику у сфері дорожнього господарства.

Укравтодор відповідно до покладених на нього завдань:

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення

законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністрові інфраструктури;

2) забезпечує організацію будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг за встановленими для них будівельними нормами, державними стандартами й нормами;

3) розробляє державну стратегію та програму розвитку дорожнього господарства, забезпечує їх фінансування та виконання;

4) забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, проведення заходів з підготовки єдиної транспортної системи України до сталого функціонування в особливий період;

5) забезпечує технічне прикриття та відбудову автомобільних доріг в особливий період [3].

Державна авіаційна служба (Державіаслужба) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра інфраструктури, який реалізує державну політику у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України та є уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

Основними завданнями Державіаслужби є:

1) реалізація державної політики у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України;

2) внесення пропозицій Міністрові інфраструктури щодо забезпечення формування державної політики у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України;

3) організація використання повітряного простору України;

4) здійснення державного контролю та нагляду за безпекою цивільної авіації, нагляду за забезпеченням аеронавігаційного обслуговування [4].

Кабінет Міністрів України у вересні 2014 р. утворив Державну службу України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека), реорганізувавши шляхом злиття Державну інспекцію з безпеки на морському та річковому транспорті та Державну інспекцію з безпеки на наземному транспорті [5]. До новоутвореного органу перейшли наступні повноваження:

1) реалізація державної політики у сфері безпеки на автомобільному, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті;

2) внесення на розгляд Міністра інфраструктури пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері безпеки на автомобільному, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті;

3) здійснення державного нагляду (контролю) за безпекою на автомобільному, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті;

4) надання у передбачених законом випадках адміністративних послуг у сфері автомобільного, міського електричного, залізничного, морського та річкового транспорту [7].

Державне агентство України з туризму та курортів (далі – Держтуризмкурорт України) було центральним органом виконавчої влади,

діяльність якого спрямовувалася і координувалася Кабінетом Міністрів України через Міністра інфраструктури України, входило до системи органів виконавчої влади і забезпечувало реалізацію державної політики у сфері туризму та курортів.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» Держтуризмкурорт України ліквідовано, а його функції передано Міністерству економічного розвитку і торгівлі України, крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму, який покладено на новостворений орган – Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів [8].

Управління залізницями та іншими підприємствами залізничного транспорту, що належать до загальнодержавної власності, здійснюється органом управління залізничним транспортом – Державною адміністрацією залізничного транспорту України (далі – Укрзалізниця), підпорядкованим Мінінфраструктури. До сфери керування Укрзалізницею входять Донецька, Львівська, Одеська, Південна, Південно-Західна та Придніпровська залізниці, а також інші підприємства й організації єдиного виробничо-технологічного комплексу, що забезпечують перевезення вантажів і пасажирів.

Укрзалізниця здійснює централізоване керування процесом перевезень у внутрішньому й міждержавному сполученнях, регулює виробничо-господарську діяльність залізниць.

Відповідно до Закону України «Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування» постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2014 р. № 200 «Про утворення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» утворено публічне акціонерне товариство «Українська залізниця», 100 відсотків акцій якого закріплюються в державній власності, на базі Державної адміністрації залізничного транспорту, підприємств та установ залізничного транспорту загального користування, які реорганізуються шляхом злиття. 21 жовтня 2015 р. відбулася офіційна реєстрація ПАТ «Українська залізниця». Вказане свідчить про значні реформаційні процеси в галузі транспорту.

На думку В.Г. Вайцмана, вдосконалення діяльності публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту має дуже велике теоретичне та практичне значення для вивчення питання організації діяльності публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту. Через специфічність діяльності розглянутих суб'єктів простежуються специфічні соціальні процеси, напрями оптимізації діяльності публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту [10].

Таким чином, державне регулювання господарських відносин у сфері транспорту дає змогу гармонічно поєднувати публічно-правові та приватноправові інтереси держави і суб'єктів господарювання у транспортних відносинах, визнаючи найвищою цінністю життя та здоров'я населення як основного споживача транспортних послуг [11].

Органи управління транспортом зобов'язані сприяти органам влади і самоврядування у виконанні ними своїх повноважень щодо соціального й економічного розвитку транспорту, спільно з ними здійснювати програми

захисту довкілля, розробляти і реалізовувати заходи для забезпечення безперебійної роботи транспорту у разі стихійного лиха, аварій, катастроф та під час ліквідації їхніх наслідків, координувати роботу з метою запобігання аваріям і правопорушенням на транспорті, організувати взаємодію різних видів транспорту для більш ефективного їх використання, підвищення якості обслуговування.

Отже, реформаційні процеси не лишили осторонь галузь транспорту, в результаті чого створено ряд центральних органів виконавчої влади та інших органів, серед яких: Укравтодор, Державіаслужба, Укртрансбезпека, ПАТ «Українська залізниця» тощо.

Список літератури:

1. Развадовский В.И. Державне регулювання транспортної системи України (адміністративно-правові проблеми та шляхи їх розв'язання) : дис. доктора юрид. наук: 12.00.07 / Віктор Йосипович Развадовский. – Х., 2002. – 508 с.
2. Положення про Міністерство інфраструктури України : постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 р. № 460 // Офіційний вісник України. – 2015. - № 54.
3. Про затвердження Положення про Державне агентство автомобільних доріг України : постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 439 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75.
4. Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2014 р. № 520 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 82.
5. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 74.
6. Про затвердження Положення про Державну інспекцію України з безпеки на наземному транспорті : постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2014 р. № 299 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 63.
7. Про затвердження Положення про Державну службу України з безпеки на транспорті : постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2014 р. № 103 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 22.
8. Про Положення про Державне агентство України з туризму та курортів: Указ Президента України від 8 квітня 2011 р. № 444 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29.
9. Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування : Закон України від 23 лютого 2012 р. № 4442 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 22. – Ст. 18.
10. Вайцман В.Г. Компетенція публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту: проблеми теорії та практики реалізації / В.Г. Вайцман // Юридичний вісник. – 2009. – № 4(13). – С. 30–33.
11. Транспортне право України : підручн. для студ. вищ. навч. закл. / М.Л. Шелухін, О.І. Антонюк, В.О. Вишнівецька та ін.; за ред. М.Л. Шелухіна. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2008. – 896 с.

Анотація. В статтях проаналізовані реформи органів транспортно-перевезень в умовах нинішнього часу.

что дает возможность выделить основные элементы организационно-правового механизма управления в исследуемой сфере.

Ключевые слова: управление транспортом, автомобильный, железнодорожный, авиационный, морской, речной транспорт.

Annotation. The article characterizes the reform of the transport sector under modern conditions, which makes it possible to identify the main elements of the organizational and legal mechanism of control in the area researched.

Keywords: transport administration, traffic, railway transport, air transport, maritime transport, river transport.